

Nationale vogel (en filmster) heeft het zwaar, maar

‘De grutto is niet zielig’

Cameraman en ecooloog Melchert Meijer zu Schlochtern volgde voor zijn nieuwe film *Grutto!* onze nationale vogel op de voet, van Senegal tot IJsland.

Zijn werk zit er op. De beelden zijn geschoten, de montage is gemaakt. Op dit moment wordt hard gewerkt aan het juiste geluid. Maar dat is een vak apart. Dus heeft cameraman Melchert Meijer zu Schlochtern tijd om in zijn kantoor in Plus Ultra, waar zijn productiebedrijf huist, terug te kijken op de opnames voor *Grutto!*, de nieuwste natuurdocumentaire van Ruben Smit Productions. Smit is WUR-alumnus en samen met Wageningse onderzoekers zoals hoogleraar en grutto-kenner David Kleijn betrokken bij de film.

Met *Grutto!* ging een langgekoesterde wens in vervulling om ‘iets met weidevogels te doen’, begint Meijer zu Schlochtern. ‘Het gaat al decennialang niet goed met onze weidevogels. De populaties gaan jaarlijks met 5 procent achteruit. Dat gaat hard. De grutto is een iconische en belangrijke soort voor ons land. Het grootste deel van de wereldpopulatie broedt hier. *Grutto!* vertelt het verhaal van een opportunist, die zich in de loop van de tijd heeft aangepast aan de landbouwsystemen van de mens.’

Weidevogel uit noodzaak

Om maar direct een paar mythes door te prikken: de grutto is helemaal geen weidevogel. Tenminste, niet van oudsher. De oergrutto is een veenvogel. ‘Dat hebben we gefilmd in Estland, waar de grutto nog steeds broedt in hoogveen en moerassen. In Nederland hebben we die hoogvenen afgegraven en vervangen door weiland. De vogel is daarvoor bij ons een weidevogel geworden. De grutto is dus overgestapt, want het is een opportunist. Dat proces heeft halverwege de vorige eeuw ontzettend veel grutto’s opgeleverd. Tot de landbouw te intensief werd. In de overwinteringsgebieden in Afrika is precies hetzelfde gebeurd.

Tekst Roelof Kleis

Daar leefde de grutto op de slikvlakten van de Casamance, een rivier in het zuiden van Senegal. Hij foerageert er nu op de rijstvelden aan de randen van de mangrovebossen.’

Niet zo Hollands

Nog zo’n mythe: onze nationale vogel is eigenlijk een Afrikaanse vogel. Het grootste deel van het jaar verblijft de grutto in Afrika. *Grutto!* is het reisverhaal van die vogel. Meijer zu Schlochtern: ‘We beginnen het verhaal in Senegal. Onderweg naar Nederland doen we Spanje, Portugal en Noord-Frankrijk aan. Onderweg vertellen we het verhaal van de oergrutto in Estland en aan het einde zit een zijstapje naar de IJslandse grutto.’

Anders dan in vorige films (*De Wildernis*, *Wad*) speelt de mens een flinke rol in *Grutto!*. ‘Overall komt de grutto problemen tegen door de mens en is hij afhankelijk van boeren. Dat is het verhaal dat we vertellen. Zonder te oordelen of stelling te nemen. De boer moet ook keuzes maken. Hij zit klem tussen natuurbeheer en bedrijfsvoering. Hij moet op een gegeven moment maaien. Die eerste snede in het voorjaar is heel eiwitrijk gras. De rijstboeren in Senegal zijn de grutto’s liever kwijt dan rijk, want ze eten al het zaaizaad op. Ze haten het beest. Toen we daar aankwamen en vertelden dat we grutto’s gingen filmen, vroegen ze: “Waarom houden jullie die beesten niet in Nederland?”

‘Overall komt de grutto problemen tegen door de mens’

Cameraman en ecooloog Melchert Meijer zu Schlochtern tijdens de opnames van de film *Grutto!* • Eigen foto

Ze dachten dat we de vogels hadden losgelaten! Ze proberen ze daar te verjagen, maar dat lukt niet. Ze vertelden dat ze de vogels zelfs met gif te lijf wilden gaan. Als dat gebeurt, is het snel gedaan met de grutto. Toch snap ik het wel. In een weerbaar systeem kun je het als rijstboer wel hebben dat vogels van je zaaizaad snoepen. Maar door klimaatverandering komen de regens onregelmatig, worden de oogsten minder en verzilt de bodem. Het is eigenlijk bizar: zo'n rijk en groen gebied en toch zo fragiel. We registreren dat allemaal op een filmische manier.'

IJsland

Bijzonder is het verhaal van de IJslandse grutto. Aan het einde van de winter, op de terugtocht vanuit Senegal, komen 'onze' en de IJslandse grutto in Portugal samen. 'De IJslandse is een ondersoort die iets rossiger is. Hij overwintert in Portugal. 'Vrijwel de hele Europese populatie, zo'n 70.000 grutto's, zit daar begin februari bij Lissabon in een paar rijstvelden.' Maar hoe slecht het ook gaat met de grutto in Nederland, die populatie blijft even groot. Hoe kan dat? Het antwoord is, zegt Meijer zu Schlochtern, dat

de IJslandse grutto's het door de klimaatverandering ontzettend goed doen. 'Het groeiseizoen is langer, de bevolking groeit, er is meer behoefte aan melk en dus wordt er meer land ontgonnen. De grutto die vroeger alleen in het zuidwesten van IJsland broedde, komt inmiddels overal voor. Daar gebeurt dus precies hetzelfde als hier in het verleden. Veenmoeras wordt ontgonnen en de grutto duikt opportunistisch in dat gat'

In die IJslandse geschiedenis zit 'iets van hoop', vindt Meijer zu Schlochtern. 'Maar het is ook treurig. Natuur wordt opgeofferd en dat gaat ten koste van de goudplevier, de watersnip en de grauwe franjepoot. En uiteindelijk, als de landbouw te intensief wordt, gaat het daar ook ten koste van de grutto.' Toch is hij positief over de kansen voor de vogel. 'Ik denk dat we de grutto uiteindelijk wel zullen behouden. Hij is ontzettend goed in zich aanpassen. Het is geen zielige vogel die het niet gaat redden. Een aantal initiatieven van boeren en natuurbeschermers werkt heel goed. Maar het kost veel energie en geld.' ■

De film *Grutto!*
Draait vanaf
7 juli bij Pathé.